

комбінаторно-прогностичний тип мислення; професійні й адміністративно-організаторські уміння; методичну культуру та якості особистості.

Ключові слова: *професійна компетентність, вихователь-методист, професійний портрет, заклад дошкільної освіти*

УДК 373.24

EDUCATION OF RESPONSIBILITY OF PRESCHOOL STUDENTS IN THE CONTEXT OF SPIRITUAL PERSONALITY DEVELOPMENT

ВИХОВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У КОНТЕКСТІ ДУХОВНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Галина Шкляєва

кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: galinashklyeva5016@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9187-6301
Обласний коледж „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка”, Україна

Halina Shklyaiava

Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor
E-mail: galinashklyeva5016@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9187-6301
Regional college "Kremenchuk humanitarian and technological academy named after A.S. Makarenko", Ukraine

Тетяна Яценко

кандидат психологічних наук
E-mail: ya.tanya@i.ua
ORCID: 0000-0002-5606-1713
Обласний коледж „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка”, Україна

Tetyana Yatsenko

Ph.D. of Psychological Sciences
E-mail: ya.tanya@i.ua
ORCID: 0000-0002-5606-1713
Regional college "Kremenchuk humanitarian and technological academy named after A.S. Makarenko", Ukraine

ABSTRACT

In Article the relevance of the problem of raising spirituality and personal responsibility is determined by the fact that the formation and formation of personal qualities takes place in the period of preschool childhood, the foundations of a person's worldview are laid, national-patriotic feelings, and the national identity of a child's personality are formed.

Today, the responsibility of teachers for the results of the educational influence on the child's personality, his moral and spiritual qualities and value orientations is increasing. A humane attitude towards the individual determines the search for innovative approaches to upbringing and education, the formation of the spiritual and moral potential of the individual. Thus, the issue of raising spirituality and responsibility in children of older preschool age has acquired a special meaning in the context of the realities of martial law in our country.

An important vital problem of humanity is the preservation of national and spiritual values of the people, national identity, folk customs, traditions, and national culture. Issues of a physically healthy, spiritually and morally perfect personality

remain relevant for modern education. And it is advisable to start cultivating such personality qualities from preschool age.

Based on the understanding that the child is the gene pool of our nation, the highest value of our society, the tasks of teachers are precisely the spiritual and moral, responsible and valuable attitude towards such an important subject of personal pedagogical influence.

The author proved that responsibility is one of the effective tools for merging social and individual interests, forming socially necessary individual needs of the child. The moral and spiritual responsibility of an individual is based on universal human values, an active life position of an individual, which extends to all activities of a preschool child.

Key words: *spiritual culture, responsibility, moral education of older preschool children, organizational and pedagogical conditions, pedagogical technology.*

Актуальність теми. Актуальність проблеми виховання духовності та відповідальності особистості обумовлюється тим, що становлення та формування особистісних якостей відбувається у період дошкільного дитинства, закладаються основи світогляду людини, формуються національно-патріотичні почуття, національна ідентичність особистості дитини. Наша країна прагне бути самостійною, незалежною, вільною, тому питання виховання духовності та відповідальності особистості стають пріоритетними з погляду сучасної освіти. Правова демократична країна повинна вирішувати не тільки економічні питання, але й питання духовного розвитку кожної особистості. Турбота про морально-духовний розвиток суспільства є найбільш важливою проблемою сучасної системи освіти, оскільки від духовно-моральних якостей кожної особистості залежить стан життя і розвитку нашого суспільства.

Актуальність визначеної проблеми підтверджується нормативно-законодавчою базою, яка регламентує організацію системи підготовки до життя підростаючого покоління (Закон України „Про освіту”, Закон України, „Про дошкільну освіту”, Базовий компонент дошкільної освіти, 2021). У зазначених документах нашої держави наголошується на важливості виховання підростаючого покоління на національно-культурних цінностях рідного народу.

Важливою життєвою проблемою людства є збереження національних і духовних цінностей народу, національної самобутності, народних звичаїв, традицій, національної культури. Актуальними для сучасної освіти залишаються питання фізично-здорової, духовно та морально досконалої особистості. І виховання таких якостей особистості доцільно починати вже з дошкільного віку.

Базуючись на розумінні того, що дитина – це генофонд нашої нації, найвища цінність нашого суспільства, завдання педагогів полягають саме у духовно-моральному, відповідально-ціннісному ставленні до такого важливого суб'єкта особистісного педагогічного впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти виховання духовності та відповідальності особистості дитини знаходимо у працях видатних філософів, психологів, педагогів (І. Бех, Л. Виготський, В. Загвязинський, І. Зязюн, В. Кан-Калик, В. Моляко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський, К. Рождерс та ін.). У фундаментальних працях вчених наголошується на

важливості виховання інтелектуально-розвиненої, духовно-досконалої та відповідальної особистості.

Аналіз досліджень сучасних вчених свідчить, що виховання духовно-розвиненої та відповідальної особистості залишається недостатньо вивченим і потребує подальшого вивчення щодо роботи з дітьми дошкільного віку. Спостерігається тенденція зниження відповідального ставлення особистості до духовно-моральних цінностей суспільства, особистісної відповідальності кожного за майбутнє держави. Це зумовлює піднімати питання виховання духовності та відповідальності особистості, спонукає нас до пошуку шляхів роботи з педагогами та вихованцями щодо визначеної проблеми.

Отже, питанню виховання духовності особистості присвячені праці відомих науковців у педагогічній, психологічній, філософській та соціально-культурній сферах. Морально-духовний розвиток особистості виступає важливим показником духовної сфери суспільства, здоров'я нації та всього народу. Дослідження відомих психологів (Л. Виготський, В. Крутецький, І. Бех, Г. Костюк, Я. Пономарьов) переконливо свідчать, що від морально-духовних настанов і цінностей дитини залежить її життя та майбутнє всієї нації.

Сформованість моральних якостей, самосвідомість особистості є показником її загальнолюдської культури та розуміння цінності людського життя, відповідального ставлення до національних традицій, звичаїв, історії, культури (Бех, 2018).

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження дає підстави стверджувати, що виховання духовності у дітей старшого дошкільного віку трактується як цілісні зміни у духовно-моральному світогляді особистості (Г. Васькович, М. Євтух,); сукупність ознак, що характеризують зовнішні поведінкові прояви на тому чи іншому етапі розвитку особистості (О. Захаренко, В. Зіньківський); процес всебічного розвитку, спрямований на зміни не тільки поведінки, але й почуттів особистості дитини (О. Сухомлинська, Т. Усатенко).

У цьому контексті зазначимо, що численні педагогічні дослідження доводять значення виховання духовності та відповідальності для всебічного розвитку дітей дошкільного віку (А. Богуш, А. Жмих, Н. Миропольська, В. Оржеховська, Ж. Петрочко, О. Сухомлинська, Г. Шевченко, В. Киричок, О. Матвієнко, Т. Чернієнко, К. Чорна та інші).

Науковцями обґрунтовано застосування різних засобів морально-духовного виховання дітей дошкільного віку: становлення та розвиток духовних цінностей (А. Богуш, О. Сухомлинська), виховання духовних запитів і потреб особистості (В. Оржеховська, Ж. Петрочко), врахування вікових особливостей розвитку дитини (В. Киричок, О. Матвієнко), набуття дошкільниками духовного досвіду (Н. Миропольська), ефективного впливу родини на духовне становлення дитини (К. Журба, Л. Повалій).

Для нас особливого значення набувають праці фахівців з дошкільної педагогіки, у яких охарактеризовано окремі підходи до виховання духовності дитини дошкільного віку. Так, провідні ідеї духовно-морального виховання дошкільників знаходимо в працях видатних педагогів-вчених Г. Вашенко, О. Духновича, М. Грушевського, А. Макаренко, С. Русової, В. Сухомлинського. Об'єднання педагогічного впливу з народною педагогікою, яка ґрунтується на

цінностях національної культури, позитивно впливає на виховання духовного світу дитини старшого дошкільного віку.

Виховання в дітей інтересу до національної культури засобами українських народних традицій висвітлені вченими Н. Денисенко, А. Шевчук, дослідження яких свідчать, що таке об'єднання пробуджує інтерес дітей до національно-культурних цінностей, емоційно підтримує та збагачує дитину почуттями гордості за здобутки рідного народу, його самотню історію та культуру.

Вчені довели, що головним шляхом формування духовно-моральної культури дошкільника є національно-патріотичне виховання, як складова освітнього процесу, чинник забезпечення розвитку духовних, морально-вольових, інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку. Моральне виховання спрямоване на засвоєння дітьми ціннісних орієнтирів національної культури, розвиток духовно-моральних якостей і гуманних почуттів (Т. Дмитренко, Л. Матвієнко, А. Богуш).

Вищезазначене підтверджується науковими ідеями А. Богуш, Т. Дмитренко, В. Іващенко, які довели, що лише завдяки використанню народної педагогіки, народних традицій, звичаїв і елементів національної досягається високий рівень виховного впливу на духовно-емоційну сферу особистості дитини. Отже, національна культура – це основа формування духовного світу дитини, що виражається у розумінні національно-культурних цінностей і шанобливе ставлення до народних традицій.

Відомі вчені доводять, що духовний розвиток особистості дошкільника створює засади формування духовно-моральних цінностей і виховання морально-духовної культури особистості старшого дошкільника (Н. Волкова, О. Дубогай). Різні підходи до розуміння сутності морально-духовної культури висвітлено в працях зарубіжних і вітчизняних науковців М. Віленського, К. Грантиня, В. Іващенко, А. Матвієнко, О. Безкопильного, Б. Шияна та ін.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови виховання відповідальності дошкільників у контексті духовного становлення особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сьогодні на часі підвищується відповідальність педагогів за результати виховного впливу на особистість дитини, її морально-духовні якості та ціннісні орієнтації. Гуманне ставлення до особистості зумовлює пошук інноваційних підходів до виховання та освіти, формування духовно-морального потенціалу особистості. Так, питання виховання духовності і відповідальності у дітей старшого дошкільного віку набуло особливого змісту в контексті реалій воєнного стану в нашій державі.

Загальновідомо, що осмислення морально-духовних цінностей відбувається значно пізніше і дитина старшого дошкільного віку не зовсім готова говорити про свої почуття та ціннісні орієнтації. Проте, поєднання гуманних взаємин із системою цілеспрямованого виховного впливу на особистість дитини дають позитивні результати щодо гармонійних відносин дошкільника у суспільстві.

Ефективний педагогічний вплив на морально-духовний розвиток дітей старшого дошкільного віку забезпечується за наступних педагогічних умов: виховання інтересу до історії рідного народу у старших дошкільників шляхом включення народної музики, різних елементів народних танців, народних пісень, хороводів, ритмопластики в різні види діяльності дошкільника. Єдність цілей, завдань, змісту, принципів, форм, методів і прийомів в процесі виховання духовності дитини дошкільного віку, формування ціннісних орієнтацій у взаємозв'язку з елементами національної культури, музичним супроводженням. Оволодіння педагогами закладів дошкільної освіти інтеграційним комплексом та методикою виховання духовності у дітей дошкільного віку.

Отже, враховуючи те, що старший дошкільний вік – кінцевий етап початкової ланки соціалізації дитини на рівні закладу дошкільної освіти, оволодіння системою духовно-моральних цінностей та усвідомлення соціальної ролі „Я-дошкільник” і розуміння нового періоду свого життя, уміння прилаштовуватися до життя в дошкільному закладі, особистісна активність у встановленні гармонійних зв'язків із соціальним оточенням, дотримання морально-етичних норм, правил групи, потребує вміння відповідально поводитися, відстоювати власні думки та позицію.

У ході теоретичного дослідження ми звернули увагу на те, що характерною особливістю старших дошкільників є: усвідомлення значущості нового періоду життя, нової соціальної ролі „Я-дошкільник”, розуміння емоцій, переживань як власних, так і інших людей, потреба в соціальних контактах, орієнтація у нових умовах, адекватна поведінка тощо. Також зазначимо, що гра для дитини є посиленою формою участі у суспільному житті, засобом пізнання дійсності, відносин дорослих, соціальних ролей та функцій. Ігрова діяльність є способом активного засвоєння дитиною людської культури, системи соціально вироблених знаків (мови, форм спілкування, поведінки). Вибір гри як засобу морально-духовного виховання дітей ґрунтується на розумінні гри: як провідного виду діяльності в дошкільному дитинстві; як способу включення дитини в соціальні відносини та організації ефективного освітньо-виховного простору (Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн, Л. Артемова, О. Усова, К. Щербакова, Т. Поніманська, К. Крутій та ін.).

Різні види ігрової діяльності (сюжетно-рольові, рухливі, театралізовані ігри, ігрові вправи та етюди) сприяють скороченню соціальної дистанції, замкнутості, усамітнення, порушень поведінки, подоланню адаптаційних труднощів, нейтралізації стресових навантажень; покращують фізичне та психоемоційне самопочуття дитини, мотивацію відвідування закладу дошкільної освіти, збагачують ігровий та соціальний досвід дітей.

Отже, підсумовуючи сказане вище, зазначимо, що аналіз науково-методичної літератури свідчить, що морально-духовне виховання дошкільників є невід'ємною частиною гармонійного виховання, основою духовного розвитку і відповідального ставлення дитини до соціального оточення.

Базуючись на тому, що індивідуальний розвиток особистості породжує мотиви та потреби особистості, духовний розвиток пов'язаний із соціальною потребою жити у суспільстві. Духовні потреби особистості ґрунтуються на загальнолюдських цінностях і зумовлені мотиваційною сферою діяльності

дитини, отже, потребами пізнання та особистісної значущості поведінкового ставлення. Розвивальна, виховна та практична функції лежать в основі відповідального ставлення особистості дитини до пізнання.

У нашому дослідженні відповідальність розглядається як високий рівень розвитку духовної культури дошкільників, виражених у типах і формах практичної діяльності, морально-духовного розвитку та у поведінці.

Враховуючи зазначене вище, поняття духовно-моральний розвиток і відповідальність розглядається нами як кількісні та якісні зміни у поведінці особистості дитини старшого дошкільного віку, які набуваються у процесі морально-духовного виховання і забезпечуються виховним впливом зі сторони педагогічного колективу (характеризуються розвитком морально-духовних якостей особистості).

У психолого-педагогічній літературі моральні якості трактуються як духовні цінності та настанови, зразки діяльності та поведінки. Оперуючи поняттям розвиток духовних якостей особистості дитини, маємо на увазі зміни в показниках; говорячи про виховання морально-духовних якостей, у свою чергу, передбачаємо цілісний гармонійний розвиток дитини.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. У процесі вивчення наукових джерел встановлено, що для розвитку духовних якостей найбільш ефективним періодом є старший дошкільний вік, який характеризується тим, що духовні якості досягають свого природного максимального розвитку в різні вікові періоди. У дошкільному – найінтенсивніше розвиваються пам'ять, мислення, пізнання. Характерною особливістю розвитку духовних якостей є їх тісний зв'язок із формуванням ціннісного ставлення особистості до національних здобутків.

У старшому дошкільному віці активно розвивається почуття любові до батьків, рідного краю, рідної природи, свого народу, формуються норми моральної поведінки та діяльності, ціннісного ставлення до культури, традицій та звичаїв рідного народу.

Отже, під відповідальністю ми розуміємо систему особистісних впливів і способів діяльності, можливостей власного розвитку, які містяться в соціально-культурному та просторово-предметному оточенні особистості. Так, відповідальність дітей старшого дошкільного віку розглядається як сукупність зовнішніх і внутрішніх чинників, необхідних і достатніх для усвідомлення цінності та відповідальності у поведінці та діяльності за власні вчинки у старших дошкільників.

До відповідальності, що сприяє успішній соціалізації дитини старшого дошкільного віку доцільно віднести: бажання дошкільника брати участь у спільній діяльності (ігровій, театралізованій, трудовій, образотворчій); здійснення індивідуального вибору дитиною відповідного виду діяльності шляхом реалізації принципів діалогічності та дискусійності, вибору конкретних ситуацій та ігрових дій.

Відповідальність – це бажання та вміння брати на себе право вибору діяльності, поведінки, вчинків і готовність пояснювати такий вибір, визнавати недоліки та змінювати поведінку у результаті власного мотиву.

Відповідальність завжди ґрунтується на принципах діалогічності та дискусійності, відповідає основним критеріям і цінностям моральної поведінки та вибору: наявність логіки дій, взаємозв'язок частини з цілісним розумінням мотивів поведінки, керованості як можливістю виправляти та досягати цілей, планування діяльності як цілісного процесу, ефективності у досягненні бажаного результату, а також можливості застосування в інших однотипних умовах іншими суб'єктами.

В основу виховання відповідальності покладено наступні педагогічні принципи:

– принцип гуманістичної спрямованості та ціннісної орієнтації особистості;

– принцип діалогічної, ціннісно-сислової взаємодії та дискусійної поведінки;

– принцип особистісно-творчої активності у діяльності.

Вказані принципи перебувають у взаємозв'язку та обумовлюють діяльність і поведінку суб'єктів виховного процесу, стратегію й тактику суб'єкт-суб'єктних відносин. Отримання ціннісно-сислової єдності суб'єктів освіти виявляється в її гуманістичній спрямованості в контексті розуміння морально-духовної культури особистості як феномену, в центрі якого стоїть цінність людини та її життя.

На думку науковців, відповідальність – це особливий мотив пізнання явищ і процесів за допомогою вивчення їх характеристик на рівні чуттєвого та емоційного сприймання. Успішність виховання відповідальності особистості значною мірою залежить від наявності вимог і мотивів власної пізнавальної та емоційної сфери особистості, духовної культури людини та вольового компоненту характеру.

Відповідальність як специфічна форма діяльності, поведінки та пізнання застосовується у соціальній свідомості як форма перетворення явищ і процесів у сфері діяльності суспільства. Морально-етична культура виступає як необхідна частина забезпечення цілісного всебічного виховання.

Отже, відповідальність є одним із ефективних інструментів злиття суспільних і індивідуальних інтересів, формування суспільно-необхідних індивідуальних потреб дитини. Морально-духовна відповідальність особистості ґрунтується на загальнолюдських цінностях, активній життєвій позиції особистості, яка поширюється на всі види діяльності дитини дошкільного віку.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Бех І.Д. (2018) Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ ; Чернівці : Букрек, 296 с.

Гавриш Н. (2006) Художньому слову – гідне місце в освітньому просторі. *Дошкільне виховання*. № 3. С. 15-19.

Дудник Н.З. (2018) Сучасні технології дошкільного виховання : навчально-методичний посібник (курс лекцій). Дрогобич. 208 с.

Козак Н. (2018) Робота з батьками: нові підходи. *Дошкільне виховання*. № 7. С. 6-9.

Кузьменко В.У. (2004) Теоретичні основи проблеми розвитку індивідуальності дитини. Наукові записки Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка. АПН України. Київ. Вип. 24. С. 194-205.

REFERENCES

Bekh I.D. (2018) Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnosti: monohrafiia. Kyiv; Chernivtsi: Bukrek. 296 s [in Ukrainian].

Havrysh N. (2006) Khudozhnomu slovu – hidne mistse v osvithnomu prostori. Doshkilne vykhovannia. № 3. S. 15-19 [in Ukrainian].

Dudnyk N.Z. (2018) Suchasni tekhnolohii doshkilnoho vykhovannia: navchalno-metodychnyi posibnyk (kurs lektsii). Drohobych. 208 s [in Ukrainian].

Kozak N. (2018) Robota z batkamy: novi pidkhody. Doshkilne vykhovannia. № 7. S. 6-9 [in Ukrainian].

Kuzmenko V.U. (2004) Teoretychni osnovy problemy rozvytku indyvidualnosti dytyny. Naukovi zapysky In-tu psykholohii im. H.S. Kostiuka. APN Ukrainy. Kyiv. Vyp. 24. S. 194-205 [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається морально-духовна культура особистості як складова частина загальнолюдської культури суспільства, що спрямована на розвиток духовних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей з метою гармонійного формування цілісної особистості на засадах національної культури. Це свідомо організована діяльність, пов'язана з використанням народного фольклору, народних звичаїв, традицій і обрядів. В особистісному аспекті морально-духовна культура є тією частиною загальної культури особистості, яка виражається ступенем розвитку її внутрішнього духовного світу, моральних якостей, відповідальною поведінкою.

Автор звертає увагу на те, що складовими елементами духовного становлення особистості виступають: емоційна, пізнавальна та діяльнісна спрямованість особистості, а ефективними засобами педагогічного впливу є народні ігри, пісні, казки, приказки, звичаї, обряди та традиції рідного народу. Так відбувається перехід від гуманізації виховного впливу до створення освітнього середовища, яке сприяє формуванню національно-патріотичних почуттів і культурній ідентифікації старших дошкільників. Глибоке розуміння та чітке тлумачення основних морально-духовних цінностей передбачає досягнення максимального педагогічного впливу на духовний світ дитини, що ефективно відбивається на вихованні морально-духовних почуттів підростаючої особистості.

Морально-духовне виховання дітей старшого дошкільного віку у статті розглядається як процес, спрямований на розвиток загальнолюдських цінностей у свідомості особистості, моральних якостей, поведінки та відповідальності, що базується на взаємодії цілей, завдань, змісту, принципів, засобів, форм, методів, прийомів і передбачає гармонійний цілісний розвиток особистості дошкільника.

Під відповідальністю автор розуміє систему особистісних впливів і способів діяльності, можливостей власного розвитку, які містяться в

соціально-культурному та просторово-предметному оточенні особистості. Так, відповідальність дітей старшого дошкільного віку розглядається як сукупність зовнішніх і внутрішніх чинників, необхідних і достатніх для усвідомлення цінності та відповідальності у поведінці та діяльності за власні вчинки у старших дошкільників.

Ключові слова: *духовна культура, відповідальність, моральне виховання дітей старшого дошкільного віку, організаційно-педагогічні умови, педагогічна технологія.*

УДК 373.2.015.31:004(043.3)

FUNDAMENTALS OF CRITICAL THINKING OF CHILDREN OF THE OLDER PRESCHOOL AGE: THE ESSENCE OF THE PHENOMENON, FEATURES OF FORMING

ОСНОВИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: СУТНІСТЬ ФЕНОМЕНУ, ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ

Ірина Кузьменко

асистент кафедри дошкільної освіти,

E-mail: kuzmenkoirisha30@gmail.com

ORCID 0000-0001-6483-7983

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова, Україна

Iryna Kuzmenko

assistant of the department preschool education,

E-mail: kuzmenkoirisha30@gmail.com

ORCID 0000-0001-6483-7983

Ukrainian State University named

after Mykhailo Drahomanov, Ukraine

ABSTRACT

This article presents an understanding of critical thinking as a significant individual-psychological characteristic of personality, which determines not only the productivity of mental activity but also the social adequacy of the latter; the problem of forming the foundations of critical thinking from preschool age is actualized; the forms of thinking realization are highlighted: concepts, judgments, and reasoning, which contribute to reflecting objective reality and lead to certain conclusions; the methods of mental operations are revealed: induction and deduction, which determine the direction of thought; the components of thinking are identified: cognitive, personal, and linguistic, which provide the basis for mental activity; the essence and content of "critical thinking" as a particular type of mental activity are revealed; it is found that the characteristic features of critical thinking are independence, awareness, and purposefulness; the complete cycle of critical thinking includes four main and interrelated phases: analysis, understanding, evaluation, and criticism; the stages of critical thinking are disclosed: problem identification, information search, clear argumentation, decision-making, and reflection; the peculiarities of educational activities aimed at forming the foundations of critical thinking in older preschool children are defined.

Based on the psychological and pedagogical literature analysis, the content of the concepts "thinking of older preschool children" and "formation of critical thinking